

Vaste commissie
Volksgezondheid, Welzijn en Sport
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Hof van Transwijk 2
3526 XB Utrecht
030 284 3200
vraagbaak@loc.nl

Utrecht, 1 februari 2022
Betreft: SO Wetsevaluatie Wvggz-Wzd eerste fase (TK 25424-598)

BTW: 808564018B01
IBAN: NL42 TRIO 0198 5295 70
KvK: 30162169

Geachte leden,

Op 2 februari aanstaande heeft u een schriftelijk overleg, over de Wetsevaluatie Wvggz-Wzd eerste fase (TK 25424-598) op basis van brief nr 598 van voormalig staatssecretaris van VWS de heer Blokhuis.

LOC Waardevolle zorg ondersteunt ongeveer 1.000 cliëntenraden die 600.000 cliënten vertegenwoordigen. Ook is LOC Waardevolle zorg initiatiefnemer van de beweging Radicale vernieuwing zorg. Mensen en organisaties in dit netwerk - in de zorg thuis en in het verpleeghuis - werken aan zorg die begint bij menselijke relaties in plaats van bij regels. Zie radicalevernieuwing.nl

Met veel belangstelling namen wij kennis van de Wetsevaluatie naar doeltreffendheid en effecten van beide wetten. In deze brief focussen wij vooral op de evaluatie van de Wet zorg en dwang.

Eerst benoemen we kort onze visie op de Wet zorg en dwang, vervolgens informeren we u over onze opvattingen over de aanbevelingen uit de Wetsevaluatie die gaan over:

- Voorlichting en scholing en
- de bevoegdheid van een cliëntenvertrouwenspersoon om locatiebezoeken af te leggen.

Daarna informeren wij u over onze standpunten over de volgende aanvullende onderwerpen:

- Een minder rigide stappenplan,
- de verpleegkundig specialist als Wdz-functionaris,
- stoppen met gesloten afdelingen,
- nog veel vragen over de Wet zorg en dwang in de zorg thuis en
- betrekken van cliënten, naasten en cliëntenraden in de Wetsevaluatie tweede fase.

De reacties en opvattingen in deze brief komen voort uit praktijkervaringen van zowel de beweging Radicale vernieuwing zorg als de bij ons aangesloten cliëntenraden.

We verzoeken u hierbij om onze opvattingen te betrekken bij uw inbreng voor het aanstaande schriftelijk overleg.

Visie: bedoeling van de wet staat voorop

LOC Waardevolle zorg staat achter de invoering van de Wet zorg en dwang en steunt het principe van vrijheid en het 'nee, tenzij' uitgangspunt. Het past bij de wens van veel mensen om hun eigen leven te kunnen blijven leiden. Ook als zij zorg nodig hebben. De Wet zorg en dwang betekent in dat opzicht een vooruitgang ten opzichte van de voorgaande wetgeving.

Reactie op de aanbevelingen uit de Wetsevaluatie

LOC Waardevolle zorg pleitte rondom de invoering van de wet voor een zeer zorgvuldig invoeringstraject, zodat het mogelijk is binnen en tussen organisaties te leren. De algemene bevindingen in het evaluatierapport over de huidige uitvoering van beide wetten laten allesbehalve een rooskleurig beeld zien.

Uit de voorliggende Wetsevaluatie blijkt dat het onderzoek "tal van indicaties oplevert voor het (nog) ontbreken van noodzakelijke randvoorwaarden" (p. 11). Deze indicaties herkennen wij uit de signalen die wij ontvangen. Wij sluiten ons dan ook aan bij het standpunt van de voormalig staatssecretaris in brief nr 598 dat de aanbevelingen en voorlopige conclusies van deze eerste fase het belang onderstrepen van de Wetsevaluatie.

Wij kunnen ons vinden in de aanbevelingen uit de Wetsevaluatie. Op enkele aanbevelingen over de Wet zorg en dwang hebben wij belangrijke en concrete aanvullingen:

Aanbeveling: De voorlichting aan en de scholing over de Wvvgz en de Wzd onder de uitvoerders van deze wetten

Zorgorganisaties betrekken cliëntenraden vaak niet of nauwelijks bij het beleid rond de Wet zorg en dwang. Wij horen deze signalen tijdens bijeenkomsten met cliëntenraden, via contacten van onze adviseurs medezeggenschap en via onze vraagbaak. Daardoor kunnen cliëntenraden hun wettelijke instemmingsrecht niet goed benutten.

Zorgaanbieders zijn zich er niet altijd van bewust dat ze cliëntenraden moeten betrekken. Cliëntenraden realiseren zich de strekking van de Wet zorg en dwang nog onvoldoende. Ook horen wij dat diverse zorgaanbieders nog niet actief informatie verstrekken over de cliëntenvertrouwenspersoon. Deze punten gelden zowel voor cliëntenraden in de verpleeghuizen als in de zorg thuis.

Wij verzoeken u bij de minister te benadrukken dat verdere en voortdurende voorlichting aan zorgaanbieders over de rol van cliëntenraden noodzakelijk is.

Aanbeveling: Het wettelijk regelen van de bevoegdheid van de cliëntenvertrouwenspersoon om algemene locatiebezoeken te mogen afleggen.

In de huidige Wet zorg en dwang heeft een cliëntenvertrouwenspersoon (CVP) alleen toegang tot een locatie wanneer deze in het openbaar locatieregister staat.

Als de locatie niet in het register staat, moet de zorgorganisatie akkoord gaan met de toegang van een CVP tot de locatie.

Wij pleiten voor de toegang van de CVP tot alle locaties. Ook als de locatie niet in het locatieregister staat. Dat doet recht aan de bedoeling van de wet. Namelijk: dat mensen die zorg krijgen zelf kunnen aangeven wanneer zij zich in hun vrijheid beperkt voelen. En niet zoals in de oude Bopz de wet bepaalt wat wel of geen vrijheidsbeperking is. De CVP kwam in de Wet zorg en dwang terecht om mensen die zorg ontvangen een betere rechtsbescherming te geven. En daarmee meer recht te doen aan wat voor individuen vrijheid betekent.

Het is daarom vreemd dat de CVP volgens de huidige Wet zorg en dwang alleen toegang heeft tot locaties die niet in het register staan als de zorgorganisatie daarmee akkoord gaat. Dat is een omdraaiing van de bedoeling van de wet. Niet de beleving van de mens die zorg nodig heeft is het uitgangspunt, maar de keuze van een zorgaanbieder om een locatie al dan niet in het locatieregister te plaatsen.

LOC Waardevolle zorg verzoekt u aan de minister te vragen wettelijk te regelen dat de cliëntenvertrouwenspersoon toegang heeft tot alle locaties, ook locaties die niet in het locatieregister staan.

Aanvullende onderwerpen van LOC Waardevolle zorg

In 2021 onderzochten veertien zorgorganisaties van de beweging Radicale vernieuwing zorg hoe de Wet zorg en dwang maximaal kan bijdragen aan vrijheid, veiligheid en levensgeluk van cliënten. In de [Compilatie van de vierdelige documentaireserie 'Vrijheid, veiligheid en levensgeluk'](#) (duur: 7 minuten) komen acht deelnemende zorgprofessionals en bestuurders aan het woord over hun ervaringen met de Wet zorg en dwang.

Hieronder staan vier onderwerpen en verzoeken om aanpassingen van de Wet zorg en dwang die uit het onderzoek naar voren kwamen:

Stappenplan minder rigide

De zorgorganisaties ervaren het stappenplan in de Wet zorg en dwang als te rigide. Het zorgt ervoor dat de focus meer ligt op het volgen van het stappenplan dan te onderzoeken wat vrijheid voor iemand betekent. Daarmee ontstaat een gerichtheid op de wettelijke eisen in plaats van op de mens die zorg nodig heeft.

LOC Waardevolle zorg ondersteunt daarom het pleidooi om de vorm van het stappenplan meer los te laten. We denken dat het wel nodig is randvoorwaarden in te bouwen, zodat zorgorganisaties aantonen hoe ze proberen vrijheidsbeperking af te bouwen. Ook denken we dat we een aantal extra waarborgen moeten inbouwen. Daarbij denken we onder andere aan: Een instemmingsrecht voor de cliëntenraad op de procedure die de organisatie kiest om vrijheidsbeperking af te bouwen. En aan de hierboven reeds genoemde toegang van de cliëntenvertrouwenspersoon tot alle locaties.

Wij verzoeken u de minister te vragen de vorm van het stappenplan minder rigide te maken en tegelijkertijd voldoende waarborgen in te bouwen om dat te faciliteren (zoals een instemmingsrecht voor cliëntenraden op de procedure).

Verpleegkundig specialist als Wzd-functionaris

De Wet zorg en dwang-functionaris (Wzd-functionaris) heeft in verband met de Wet zorg en dwang de taak toe te zien op de inzet van de minst ingrijpende vorm van onvrijwillige zorg. De wet wijst hiervoor een ter zake kundige arts, een gezondheidszorgpsycholoog of orthopedagoog-generalist aan. In het onderzoek werd de verpleegkundig specialist binnen drie deelnemende verpleeghuizen experimenteel ingezet als Wzd-functionaris, onder mandaat van een ter zake kundige arts, gezondheidszorgpsycholoog of orthopedagoog-generalist.

Uit [begeleidend onderzoek door de HAN](#) blijkt dat de verpleegkundig specialist deze rol goed op zich kan nemen. De verpleegkundig specialist blijkt in de praktijk de mens die zorg nodig heeft goed te kennen en sluit aan bij de behoeften van de betreffende persoon. LOC Waardevolle zorg sluit zich daarom aan bij het pleidooi om de verpleegkundig specialist in de wet op te nemen als Wzd-functionaris.

Wij verzoeken u de minister te vragen het mogelijk te maken dat de verpleegkundig specialist ingezet kan worden als Wet zorg en dwang-functionaris. Voeg de verpleegkundig specialist toe bij de beroepsgroepen die de rol kunnen vervullen van Wet zorg en dwang-functionaris. Dat is ook van belang is voor aanvraag artikel 21 en verzoek rechterlijke machtiging.

Stoppen met gesloten afdelingen

In veel verpleeghuizen zijn nog gesloten afdelingen. Dat is historisch zo gegroeid. Maar dat is een ongewenste situatie. Waarom sluiten we iemand op die zijn hele leven een buitenmens is geweest? In de beweging Radicale vernieuwing zorg helpen diverse organisaties elkaar om de deuren te openen. Zij laten zich daarbij inspireren door Duitsland, waar vrijheid het uitgangspunt is. Ook in Nederland zijn al diverse organisaties die geen gesloten afdelingen kennen. De overgang van gesloten naar open deuren vraagt veel energie, doorzettingsvermogen en moed.

LOC Waardevolle zorg wil graag dat open deuren in heel Nederland de norm wordt.

Wij vragen u met de minister af te spreken dat we in heel Nederland de deuren van verpleegafdelingen openen om zo mensen die in een verpleeghuis wonen meer vrijheid te

geven.

Zorg thuis

De oude Wet Bopz was in de thuissituatie niet van toepassing. In de Wet zorg en dwang gaat het ook om het garanderen van vrijheid in de thuissituatie. Dat roept veel vragen op. Zoals de samenwerking met de huisarts. Maar ook hoe de zorg vanuit een zorgorganisatie zich verhoudt tot de positie van de familie en vrienden. Het is belangrijk dat we meer leren hoe we thuis de vrijheid zoveel mogelijk garanderen. In ieder geval is het van belang dat thuiszorgmedewerkers contact kunnen onderhouden als ze vragen hebben met casemanagers dementie en gespecialiseerd verpleegkundigen. En het is van belang te onderkennen dat vrijheidsbeperking vaker voorkomt dan vaak gedacht wordt.

Wij vragen u op de hoogte te blijven van de praktijktuinen Extramurale zorg en de bevindingen van het actieteam Zorg thuis van de beweging Radicale vernieuwing zorg. Daarbij vragen wij u met de minister te regelen dat er een ruime mogelijkheid komt om te experimenteren in de thuissituatie.

Tot slot: Praten mét cliënten, naasten en cliëntenraden

De voormalig staatssecretaris schrijft in bovengenoemde brief nr 598 dat veldpartijen betrokken zullen worden bij het verder in beeld brengen van wat nodig is ter verbetering van de uitvoering en wetgeving.

De rechtstreekse inbreng van cliënten, naasten en cliëntenraden vinden wij van het allergrootste belang omdat deze wet hen raakt in hun persoonlijke levenssfeer. In de eerste fase van de Wetsevaluatie blijkt dat maar enkele cliëntenraadsleden rechtstreeks betrokken zijn geweest en alleen over de Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg.

Wij vragen u om met de minister te regelen dat cliënten, naasten en cliëntenraden doorlopend en nadrukkelijk een rol krijgen bij de tweede fase van de wetsevaluatie.

Voor vragen of overleg kunt u contact opnemen met LOC adviseur belangenbehartiging Mariëlle Cuijpers: m.cuijpers@loc.nl of 030 284 3200.

Met vriendelijke groet,

Marthijn Laterveer
Coördinator LOC Waardevolle zorg